

14/8/1988

ΑΣ1.120

Έρευνα του «Φ» ανάμεσα στους πνευματικούς μας δημιουργούς

ΟΙ ΚΥΠΡΙΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ «Ο κόσμος δεν διαβάζει πολλά βιβλία»

Ο Κύπριος συγγραφέας - ο ποιητής ο διηγηματογράφος, ο πεζογράφος, ο θεατρικός συγγραφέας - είναι ο άνθρωπος που αγαπά το βιβλίο και ασχολείται καθημερινά μαζί του. Είναι ο άνθρωπος που δεν αφήνει ευκαιρία να μην διαβάσει αχόρταγα κάθε τι το ενδιαφέρον που κυκλοφορεί τόσο στον ελληνικό όσο

και στο διεθνή χώρο. Κάτι τέτοιο όμως δεν συμβαίνει και με τον απλό κύπριο. Αγαπά κι' αυτός το βιβλίο, ενημερώνεται, αλλά είτε λόγω του σημερινού άγχους με το καθημερινό τρέξιμο, είτε λόγω της έλλειψης παράδοσης δεν διαβάζει βιβλία όσο έπρεπε. Αυτό είναι το συμπέρασμα της

έρευνάς μας που ακολουθεί. Μιλήσαμε με έξι Κύπριους συγγραφείς οι οποίοι αναλύουν τις απόψεις τους όσον αφορά τα προβλήματα του κύπριου συγγραφέα με την έκδοση και την κυκλοφορία ενός βιβλίου, την προτίμησή τους στις πνευματικές ασχολίες, τις καθημερινές τους

μελέτες και άλλα. Τονίζουμε ότι σ' αυτό το στάδιο δημοσιεύουμε τις απόψεις μόνο έξι συγγραφέων γιατί λόγω των διακοπών δεν πετύχαμε να επικοινωνήσουμε με ένα μεγάλο αριθμό ανθρώπων του πνεύματος, όσο και αν προσπαθήσαμε. Γι' αυτό θα συνεχίσουμε πολύ σύντομα.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΟΥΣ

ΗΒΗ ΜΕΛΕΑΓΡΟΥ

Οι Κύπριοι δεν διαβάζουν λογοτεχνικά βιβλία αναφέρει η γνωστή λογοτεχνίδα κ. Ηβη Μελεάγρου.

Γι' αυτό, προσθέτει, πρέπει να αρχίσουμε να αναδιάρθρωση εκβάθρων με πρώτο στόχο τα παιδιά. Φέτος είχε κίσει ένα πολύ καλό πρόγραμμα το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Πήρε συνεντεύξεις και κείμενα από βραβευμένους κύπριους συγγραφείς, τα οποία προέβριζε να ακουστούν στις τελευταίες τρεις τάξεις του Δημοτικού και τις τρεις πρώτες του Γυμνασίου, ώστε να εξοικειωθούν τα παιδιά με το κυπριακό λογοτε-

Η κ. Ηβη Μελεάγρου

χνικό βιβλίο. Δυστυχώς οι διευθυντές των σχολείων δεν παρατήρησαν τα κείμενα αυτά στους μαθητές και έτσι η δουλειά πήγε χαμένη.

Όμως πέραν τούτου οι Κύπριοι δεν διαβάζουν βιβλία γιατί μας λείπει η παράδοση. Με τόσους αιώνες κάτω από κατακτητές δεν είχαμε αδιάκοπη πνευματική παράδοση και έτσι εγώ σαν συγγραφέας βγαίνω από το κενό, γιατί δεν υπήρχαν πίσω μου συγγραφείς όπως σε άλλες χώρες.

Δηλαδή στην Κύπρο δεν υπήρξε συνέχεια, γι' αυτό και δεν έχουμε πολλά βιβλία. Είμαστε ένα μικρό νησί απομονωμένο και ζήσαμε σκληραγωγημένοι στους κατακτητές. Ήρθαν οι άγγλοι. Ποια προσπάθεια έκαναν να προωθήσουν την πολιτιστική ζωή του τόπου; Απολύτως καμιά.

Μετά ήρθε η Ανεξαρτησία όπου εκεί επέρχεται η πλήρης καταστροφή, διότι οι στόχοι της ήταν μόνο οικονομικοί. Στους πρώτους προέποιοις, υπήρχαν μόνο 1100 λίρες για τα πολιτιστικά του τόπου.

Απαντώντας σε άλλη ερώτηση η κ. Μελεάγρου είπε:

— Εγώ διαβάζω πάρα πολύ, καθημερινά. Διαβάζω παγκόσμια λογοτεχνία, και παρακολουθώ τον κυπριακό και διεθνή τύπο.

— Ήθελα να προσθέσω όμως εδώ ότι στην Κύπρο ονομάζεται ένας ποιητής, ενώ ακόμα δεν έχει εκδοθεί το ποιήματά του.

Παράλληλα περιφέρεται στις πλατόφωμες και απαγγέλλει αυτά τα ποιήματα, πράγμα πρωτόγνωρο.

Πώς μπορεί κάποιος να ονομάζεται ποιητής εάν δεν εκδόσει τη δουλειά του πρώτα, εάν δεν τον αξιολογήσουν οι κριτικοί, εάν δεν τον διαβάσει ο κόσμος;

Μερικά από τα βιβλία της κ. Μελεάγρου είναι η Νουβέλα «Το Σπήλι του Σολομού», η Συλλογή Διηγημάτων «Πόλη Ανώνυμη», το Μυθιστόρημα «Ανατολική Μεσόγειος», η Νουβέλα «Συνωμωχίες με το ΤΣΕ» και το μυθιστόρημα «Προτελευταία Εποχή» που πήρε το Κρατικό Βραβείο Ελλάδας.

Τώρα η κ. Μελεάγρου ασχολείται με τη συγγραφή ενός νέου μυθιστορήματος.

ΝΙΚΟΣ ΣΠΑΝΟΣ

Ο κ. Νίκος Σπανός υπογραμμίζει ότι είναι αρκετά μεγάλο ποσοστό κυπρίων εξακολουθούν να διαβάζουν βιβλία και περιοδικά, παρά το γεγονός ότι η τηλεόραση και το βίντεο διεκδικούν το μεγαλύτερο μέρος του ελεύθερου χρόνου μας.

Ενα άλλο μεγάλο ποσοστό Κυπρίων συνεχίζει, δεν διαβάζουν απλά για ευχαρίστηση ή απλή επιμόρφωση, αλλά μελετούν, ασχολούνται δηλαδή συστηματικά με τη μελέτη των έργων κάποιων επιστημόνων ή κάποιων τομέα των γραμμάτων ή των τεχνών.

Παρά τη μαζικοποίηση και την πίεση των επιπέδων στην εκπαίδευση, φαινόμενο παγκόσμιο δυστυχώς, ολόένα και περισσότεροι Κύπριοι ασχολούνται με το καλό βιβλίο είτε γιατί τούτο είναι απαραίτητο στην εργασία και την επαγγελματική τους εξέλιξη, είτε γιατί έχουν ισχυρά πνευματικά ενδιαφέροντα είτε γιατί από τα μαθητικά ή τα φοιτητικά τους χρόνια έχουν αγαπήσει το βιβλίο και βρίσκουν σ' αυτό ξεκούραση και πνευματική απόλαυση.

Αν περιέχει κάποιος την Κύπρο, θα βρει βιβλιοπωλεία όχι μόνο στις πόλεις αλλά και σε κωμοπόλεις, ακόμα και σε χωριά. Είναι εκπληκτικός ο αριθμός των βι-

βλίων που εισάγονται και διατίθενται στην Κύπρο. Εισάγονται βιβλία κυρίως από την Ελλάδα, κατά δεύτερο λόγο από αγγλόφωνες χώρες αλλά και από πλείστες άλλες. Πολλά βιβλία έρχονται στην Κύπρο μέσω των φοιτητών και των κυπρίων επιστημόνων που σπουδάζουν στο εξωτερικό. Αυτά τα στοιχεία είναι νομικά ενδεικτικά της αγάπης προς το καλό βιβλίο, άσχετα αν πολλοί Κύπριοι περιορίζονται στην ανάγνωση εφημερίδων μόνο ή και περιοδικών ευρείας κυκλοφορίας.

Και προσθέτει:

«Για το δεύτερο σκέλος, αν προσφέρεται καλύτερα για διάβασμα η περίοδος των διακοπών, νομίζω ότι η απάντηση δεν είναι απλή. Αρκετοί, που αγαπούν το βιβλίο αλλά οι επαγγελματικές τους υποχρεώσεις δεν τους επιτρέπουν να το χαρούν καθόλη τη διάρκεια του έτους, βρίσκουν την ευκαιρία να απολαύσουν κάποια βιβλία κατά την περίοδο των διακοπών. Άλλοι των οποίων η εργασία προϋποθέτει μελέτη και αυτοσυγκέντρωση προτιμούν κατά την περίοδο των διακοπών να χαρούν την κίνηση, να κάμουν ταξίδια, να ασχοληθούν με αθλήματα, να επανασυνδέσουν κάποιες φιλικές σχέσεις κλπ. Άλλοι, οι οποίοι έχουν καθημερινή επαφή με το βιβλίο και κάθε μέρα κάτι θα μελετήσουν ή θα διαβάσουν, κατά την περίοδο των διακοπών, θα διαβάσουν κάτι το εκλεκτό, ή θα ολοκληρώσουν την μελέτη κάποιου θέματος που τους απασχολούσε για αρκετό καιρό. Όσοι δεν έχουν αναπτύξει κάποιο σταθερό δεσμό με το βιβλίο δεν μπορούν να γίνουν βιβλιόφιλοι ή φιλοαναγνώστες όσο μακριά και να είναι η περίοδος των διακοπών. Καταλήγοντας θα έλεγα ότι

Αξιόλογα βιβλία του έχουν εκδοθεί εδώ και χρόνια έχουν ακόμα σε κυκλοφορία την πρώτη τους έκδοση.

Σπάνια κυκλοφορούν βιβλία σε δεύτερη ή τρίτη έκδοση. Φαίνεται ότι αρκετοί κύπριοι αναγνώστες κατέχονται ακόμα από κάποια προκατάληψη απέναντι στο Κυπριακό βιβλίο, γι' αυτό δεν το αγοράζουν ή, στην καλύτερη περίπτωση, κάποιοι άλλοι αναμειγνύονται να κυπριακά βιβλία δωρεάν.

Ο κ. Ν. Σπανός

Εχω την εντύπωση ότι και στην κυκλοφορία του κυπριακού βιβλίου παρουσιάστηκε σημαντική βελτίωση τα τελευταία χρόνια. Υπάρχουν συγγραφείς των οποίων τα έργα εξαφανίζονται γρήγορα, γιατί έχουν καθιερωθεί και έχουν ένα «δικό» τους αναγνωστικό κοινό. Σημαντική σ' αυτό τον τομέα υπήρξε η συμβολή των επίσημων λογοτεχνικών βραβείων του Υπουργείου Παιδείας, καθώς και του ραδιοφώνου κυρίως, το οποίο συστηματικά προβάλλει το κυπριακό βιβλίο και τους κύπριους συγγραφείς.

ΕΡΕΥΝΑ ΣΩΤ. ΜΙΧΑΗΛ

Εθνικό και πνευματικό κέντρο του Ελληνοκύπριου. Το Κυπριακό βιβλίο είναι ακόμα περιορισμένο μέσα στα στενά όρια της Κύπρου. Δεν απευθύνεται σε πληθυσμό εκατομμυρίων. Κάποια βιβλία και κάποιοι συγγραφείς έχουν πρόσβαση στον ευρύτερο ελληνικό χώρο. Για τους περισσότερους όμως χώρος κυκλοφορίας είναι μόνο η Κύ-

προς. Με αυτά τα δεδομένα, το να εκδώσει ένας συγγραφέας κάποιο αξιόλογο βιβλίο του με αποκλειστικά δικές του δαπάνες αποτελεί πολύ παράτολμο επιχείρημα. Αν δεν πρόκειται για σοβαρό επιστημονικό έργο, η έκδοση του από το συγγραφέα είναι αδύνατη.

Αξιόλογα βιβλία του έχουν εκδοθεί εδώ και χρόνια έχουν ακόμα σε κυκλοφορία την πρώτη τους έκδοση. Σπάνια κυκλοφορούν βιβλία σε δεύτερη ή τρίτη έκδοση. Φαίνεται ότι αρκετοί κύπριοι αναγνώστες κατέχονται ακόμα από κάποια προκατάληψη απέναντι στο Κυπριακό βιβλίο, γι' αυτό δεν το αγοράζουν ή, στην καλύτερη περίπτωση, κάποιοι άλλοι αναμειγνύονται να κυπριακά βιβλία δωρεάν.

Εχω την εντύπωση ότι και στην κυκλοφορία του κυπριακού βιβλίου παρουσιάστηκε σημαντική βελτίωση τα τελευταία χρόνια. Υπάρχουν συγγραφείς των οποίων τα έργα εξαφανίζονται γρήγορα, γιατί έχουν καθιερωθεί και έχουν ένα «δικό» τους αναγνωστικό κοινό. Σημαντική σ' αυτό τον τομέα υπήρξε η συμβολή των επίσημων λογοτεχνικών βραβείων του Υπουργείου Παιδείας, καθώς και του ραδιοφώνου κυρίως, το οποίο συστηματικά προβάλλει το κυπριακό βιβλίο και τους κύπριους συγγραφείς.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΓΚΟΥΛΛΗΣ

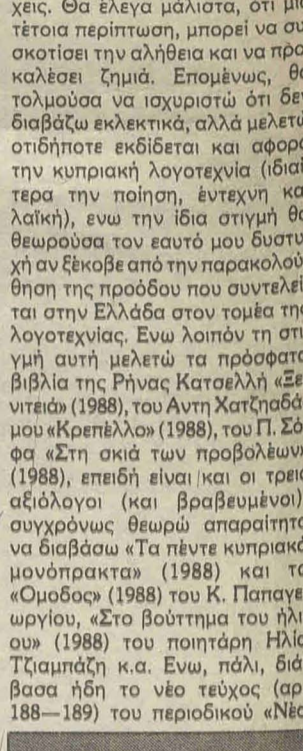
Ο δρ. Κωντ. Γιαγκουλλής αναλύοντας το θέμα κατά πόσο ο κύπριος διαβάζει βιβλία τονίζει:

— Η άποψη μου είναι ότι οι διακοπές του καλοκαιριού δεν διαφοροποιούν σε μεγάλο βαθμό τον αριθμό των αναγνωστών λογοτεχνικών και άλλων βιβλίων. Είναι, εξάλλου, σε όλους γνωστό ότι ο Κύπριος δεν είναι φίλος του βιβλίου. Εκείνοι που διαβάζουν είναι πολύ λίγοι και δεν αποχωρίζονται ποτέ το βιβλίο, ιδιαίτερα τώρα το καλοκαίρι. Οι υπόλοιποι προτιμούν να ξεθεωθούν τις μέρες των διακοπών τους στη θάλασσα, στο βουνό, παντού, χωρίς τη συντροφιά ενός καλού βιβλίου. Υπάρχουν, βέβαια, οι άνθρωποι των γραμμάτων, κυρίως εκπαιδευτικοί, που τώρα το καλοκαίρι δεν παραλείπουν να διαβάσουν βιβλία της προτίμησής τους, ξεφεύγοντας κάπως από τα σχολικά χειρουργία που τους «επιβάλλει» το αναλυτικό πρόγραμμα. Αυτό, όμως, δε σημαίνει ότι αγοράζουν πάντα τα βιβλία που διαβάζουν. Τις περισσότερες φορές δανείζονται τα βιβλία αυτά από τις βιβλιοθήκες. Αυτός είναι ένας λόγος (όχι ο σημαντικότερος) που το βιβλίο δεν έχει αγοραστικό κοινό. Θα ήταν λάθος, βέβαια, να ισχυρισθεί κάποιος ότι ο Κύπριος δεν διαβάζει. Διαβάζει! Όχι, όμως, σοβαρά βιβλία που καλλιεργούν το πνεύμα και ενισχύουν την ψυχή αλλά έντυπα πληροφορητικά κυρίως περιεχομένου για την τρέχουσα κοσμική, κοινωνική, πολιτική και άλλη επικαιρότητα. Εδώ εννοώ τις εφημερίδες και τα περιοδικά, που, βέβαια, δεν εντάσσονται στα βιβλία.

Γιατί όμως ο πολύς κόσμος δε διαβάζει βιβλία, σε μια εποχή που σχεδόν όλοι επιδιώκουν τη μόρφωση; Η γνώμη μου είναι ότι στη σύγχρονη τεχνολογική εποχή η εικόνα έχει εκτοπίσει το λόγο. Η μαγεία της εικόνας νίκησε το λόγο. Δεν επικοινωνούμε πια μεταξύ μας. Ενώ είμαστε ο ένας με τον άλλο τόσο κοντά, ωστόσο, σπάνια πραγματικότητα είμαστε άγνωστοι μεταξύ μας. Η γλώσσα μας έχει φτωχύνει, γιατί και η σκέψη μας έγινε φτωχότερη. Και η γλώσσα (= ο λόγος) δεν είναι τίποτε άλλο παρά φορέας της σκέψης. Και η φτωχή σκέψη οδηγεί στο φτωχό λόγο! Επομένως δε βρίσκω τόσο εύκολη την προσπάθεια που φιλότιμα καταβάλλουν πολλοί, να κάνουν δηλ. τον κόσμο να αγαπήσει το βιβλίο. Πως θα επιτευχθεί όμως αυτό σε μια εποχή καθαρά αντιπνευματική, απάνθρωπη, υλιστική και χρησιμοθηρική, που θέλω να τα έχω με όλα στα πόδια μας εύκολα, γρήγορα και χωρίς να κουράζομαστε; Ίσως όταν έλθει ο κορεσμός της εικόνας».

Προσθητικά, προσθέτει ο δρ. Γιαγκουλλής, είμαι υποχρεωμένος (αυτό το απαιτεί το επάγγελμά μου) οι επιστημονικές μου ανασχολήσεις να διαβάζω οτιδήποτε αφορά την κυπριακή λογοτεχνία. Υπάρχει λογοτεχνία την οποία πρέπει να παρακολουθώ ανελλιπώς. Κατά τη γνώμη μου,

δεν είναι έντιμο να μιλάς και να γράφεις για κάτι, όταν δε το κατέχεις. Θα έλεγα μάλιστα, ότι μια τέτοια περίπτωση, μπορεί να σκοτιστεί την αλήθεια και να προκαλέσει ζημιά. Επομένως, θα τολμούσα να ισχυριστώ ότι δεν διαβάζω εκλεκτικά, αλλά μελετώ οτιδήποτε εκδίδεται και αφορά τη κυπριακή λογοτεχνία (ιδίαιτερα την ποίηση, έντεχνη και λαϊκή), ενώ την ίδια στιγμή θα θεωρούσα τον εαυτό μου δυστυχώς αν έξεκοβε από την παρακολούθηση της πρόοδου που συντελείται στην Ελλάδα στον τομέα της λογοτεχνίας. Ενώ λοιπόν τη στιγμή αυτή μελετώ τα πρόσφατα βιβλία της Ρίνας Κασιέλλη «Ξεβιτάς» (1988), του Αυτή Χατζηδόμου «Κρεπέλλο» (1988), του Π. Σόφα «Στη σκιά των προβολών» (1988), επειδή είναι και οι τρεις αξιόλογοι (και βραβευμένοι), συγχρόνως θεωρώ απαραίτητο να διαβάσω «Τα πέντε κυπριακά μονόπρακτα» (1988) και το «Ομοδος» (1988) του Κ. Παπαγεωργίου, «Στο βούτημα του ήλιου» (1988) του ποιητή Ηλία Τζαμπαζή κ.α. Ενώ, πάλι, διάβασα ήδη το νέο τεύχος (αρ. 188—189) του περιοδικού «Νέα

Ο δρ. Κων. Γιαγκουλλής

Εποχή», «Πνευματική Κύπρος» (αρ. 327—328), και «Cyrus» (Γεν. Ιουν. 1988), συγχρόνως προμηθεύτηκα το περιοδικό «Τα Λεύκα» (Ατρ. Ιουν. 1988, αρ. 22) και αναμειγνύομαι το περιοδικό «Ιχθυεύτη» (Ιουλ. Αυγ. 1988), που είναι αφιερωμένο στην ελληνική βωμολοχία και δεν θα ήθελα να μην ενημερωθώ για τα περιεχόμενά του, γιατί παράλληλα έρευνα διαέγραψα και εγώ στην Κύπρο. Το μήνυμά μου έχω δηλ. να στείλω είναι ότι ο σοβαρός συγγραφέας δεν μπορεί να έχει προμήθειες ή να είναι εκλεκτικός στο διάβασμά του. Οφείλει και επιβάλλεται να παρακολουθεί ανελλιπώς την πρόοδο που επιτελείται στον τομέα των ενδιαφερόντων του εδώ και τώρα, παντού και πάντοτε!»

Όσον αφορά τα προβλήματα του Κύπριου συγγραφέα ο δρ. Γιαγκουλλής συνεχίζει:

— Τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι Κύπριοι συγγραφείς είναι πολλά και ποικίλα. Άλλοι, βέβαια, αντιμετωπίζουν λιγότερα (ή και καθόλου) και άλλοι περισσότερα. Π.χ. ένας φτασμένος λογοτέχνης, γνωστός και καταξιωμένος, δεν αντιμετωπίζει σε ό,τι αφορά τη διάθεση του βιβλίου του τα ίδια προβλήματα που αντιμετωπίζει ένας νέος λογοτέχνης. Ίσως ένας ποιητής να ξεδουλεύσει χρόνο για να δημοσιουργήσει από ένα διηγηματογράφο και ένας διηγηματογράφος λιγότερο χρόνο από ένα μυθιστοριογράφο, χωρίς να είμαστε πάντα ταυτόσημοι. Τα εκτυπωτικά για μια ποιητική συλλογή είναι χαμηλότερα από τα εκτυπωτικά ενός μυθιστορητή. Ο ποιητής, ο διηγηματογράφος, ο μυθιστοριογράφος, κ.α. δεν έχουν ανάγκη βιβλιογραφίας όταν δημιουργούν, γιατί δεν κάνουν έρευνα. Ο συγγραφέας - ερευνητής έχει ανάγκη να αναζητήσει πρώτα την υπάρχουσα βιβλιογραφία, να την εξασφαλίσει, να τη μελετήσει και μετά να αρχίσει να δουλεύει. Τα εκτυπωτικά στην περίπτωση του είναι ψηλότερα, γιατί τα κείμενα του συνοδεύονται από υποσημειώσεις, παραπομπές, βιβλιογραφία, χάρτες, εικόνες κ.α. Άλλοι συγγραφείς (λόγω επαγγελματίας) έχουν περισσότερο και άλλοι λιγότερο χρόνο στη διάθεσή τους. Καθένας ωστόσο δεν είναι επαγγελματίας. Στην Κύπρο δεν υπάρχουν εκδοτικοί οίκοι και επομένως οι συγγραφείς είναι και εκδότες των έργων τους. Αν λάβουμε μάλιστα υπόψη το μικρό αριθμό αναγνωστικού κοινού, θα λέγαμε ότι η απόφαση για έκδοση βιβλίου στην Κύπρο είναι πρωτόγνωρη! Δεν θα ήθελα να υπεισέλθω σε άλλα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι συγγραφείς. Θα έλεγα μόνο ότι δε συμφωνώ με όσους μεμψιμοιρούν εναντίον όσων αποφασίζουν να εκδώσουν το βιβλίο τους σε βιβλίο. Στην ιστορία του πνεύματος τίποτε δεν είναι ευκαταφρόνητο. Αν κάτι δεν αξίζει, θα έρθει κάποτε η κριτική και ο χρόνος να το αξιολογήσει και να το περιωριώσει. Συγχάρη λοιπόν όσους τολμούν και εκδίδουν τη δουλειά τους, παρά τα ποικίλα προβλήματα που αντιμετωπίζουν. Αυτοί, τουλάχιστον, έχουν το θάρρος της γνώμης τους. Γιατί είναι μεγάλη η στιγμή που καλείται κάποιος να αποφασίσει να εκδώσει την πνευ-

ματική του εργασία. Από τη στιγμή που θα το κάνει σημαίνει ότι ανοίγει διάλογο με το κοινό του, δέχεται κριτική, επικρισιμώ με τον κόσμο, προσφέρει στον τόπο του. Τι να πει κανείς με όσους είναι κλειστοί στον εαυτό τους, βολεμένοι σε υψηλές θέσεις με παχουλούς μισθούς κτλ. κτλ. και όμως δεν πήγαν σε καμιά διάλεξη (και αν πήγαν, δεν τόλμησαν να συζητήσουν), δεν έγραψαν τίποτε (και ας παριστάνουν τους σπουδασίους), δεν πρόσφεραν τίποτε για την πνευματική προκοπή αυτού του δύσμοιρου τόπου!»

ΕΛΛΗ ΠΑΙΟΝΙΔΟΥ

Η κ. Ελλη Παιονίδου, απαντώντας επίσης σε ερώτηση μας κατά πόσο διαβάζει ο κύπριος βιβλία, τονίζει:

— Ο Κύπριος δεν διαβάζει ίσως όσο άλλοι λαοί, ωστόσο αυτό δεν είναι απόλυτο. Εχω την εντύπωση πως μάλλον ο Κύπριος βραβιάται να πάει να ψάξει για το βιβλίο, και αυτή είναι ίσως η διαφορά του από άλλους. Όταν όμως το βιβλίο πάει και το βρίσκει, τότε το διαβάζει. Γιαυτό πιστεύω πως εμείς οι συγγραφείς, όπως και οι διάφοροι λογοτεχνικοί φορείς πρέπει να βρούμε τους τρόπους να πάμε προς το αναγνωστικό κοινό. Φυσικά, μέσα στον κυπριακό λαό, υπάρχουν οι φανατικοί βιβλιόφιλοι, ανεξάρτητα από ηλικία, όπως σε όλα τα μέρη του κόσμου και για αυτούς δεν έχει σημασία αν είναι καλοκαίρι ή χειμώνας, μια και δεν μπορούν να ζήσουν χωρίς ένα αρχαιονέμο βιβλίο. Οι καλοκαιρινές διακοπές προσφέρουν βέλους την άνεση του χρόνου για να διαβάσει κανείς αυτά που όλο αναβάλλει. Τότε δεν είχαμε τη ευκαιρία που έχουν τα σημερινά παιδιά, οι σημερινοί νέοι. Τώρα έγιναν πιο εκλεκτικοί, γιατί είναι και θέμα οικονομίας χρόνου. Ανάλογα με τη διάθεση μου, άλλοτε αγαπώ να βυθίζομαι σε μια ποιητική συλλογή, και άλλοτε να περιφερόμαι σε ένα περίπλοκο μυθιστόρημα.

Περνώ επίσης μεγάλες περιόδους διαβάζοντας δοκίμια. Θα αναφέρω μερικά από τα τελευταία βιβλία που με κράτησαν: «Μιλάνος ή η λήθη», του Λουί Αραγκόν, «Ο έρωτας στα χρόνια της χολέρας», και του «Εκατό χρό-

Η κ. Ελλη Παιονίδου

να μοναξιά» του Γκαμπριέλ Μαρκέ. «Το όνομα του Ρόδο» του Ουμπέρτο Εκο. Φυσικά πάντοτε την κλασική λογοτεχνία, ρωσική, γαλλική, μυθιστόρημα και το ανεξάντλητο θησαυρό των δικών μας κλασικών, μπορεί κανένας να βρει τώρα σε θαυμάσιες μεταφράσεις. Ποτέ δεν θα ξεχάσω τις μαγικές ώρες που πέρασα με το «Χαμένο Χρόνο» του Προύστ, κάποιος καλοκαίρι της νεότητάς ούτε και την ευεργετική επίδραση που είχε πάνω μου η τριλογία του Τσίρκου μετά από μια σοβαρή ασθένεια. Και εκείνα τα σβησμένα απομνημονεύματα με το Ρίτσο, το Σεφέρη, τον Ελύτη, το Νερούνη, το Μαγιακόφσκι, το Βρεττάκο, τον Καβάφο.

Μου είναι όμως πια δυσάρεστο προσέξει, να μιλή για τα προβλήματα των κυπρίων συγγραφέων. Γνώριστε εκπληκτικοί, βαρετοί. Όσο τα λέμε μεταξύ μας, ή οι καθένας μόνος του δημόσια, τίποτε δεν γίνεται. Είναι καιρός να αναλάβουν τις ευθύνες τους οργανωμένα οι διάφοροι φορείς. Είναι απαραίτητο για τα εκδοτικά μας και εμείς να λέμε πως εκδίδουμε στην Ελλάδα γιατί στην Κύπρο δεν έχει Εκδοτικό. Μια και με ρωτάτε, θα σας πω. Εκδίδουμε βιβλία μόνο και μόνο γιατί αγαπάμε με πάθος. Με κόπο και μόχθο και συχνά με ζημιά μας.

Φέτος κυκλοφόρησαν δυο βιβλία δικά μου. Το ένα, ποιητική συλλογή με τον τίτλο «Κλεψύδρα» και το άλλο «Γάλλινες Ξύλινες», χάρτινες και άλλες ιστορίες», βιβλίο για παιδιά.

ΙΑΝΘΗ ΘΕΟΧΑΡΙΔΟΥ

Η κ. Ιάνθη Θεοχαρίδου υπογραμμίζει επίσης ότι οι Κύπριοι διαβάζουν βιβλία ανάλογα με τα ενδιαφέροντά τους, όχι όμως όσο θα έπρεπε.

Εγώ, αναφέρει, απολαμβάνω ένα καλό βιβλίο, με ποιήματα, διηγήματα, μυθιστόρημα ή θέατρο, όσο και το χειμερινό περίπατο, το

καλοκαιρινό κολύμπι και την καλή παρέα ακόμα τις δουλειές του σπιτιού.

Θυμάμαι όταν ήμουν στο Δημοτικό Σχολείο προσέθετε, ανακάλυψα στο σπίτι της γιαγιάς μου, στην Πάφο, μερικά βιβλία ελληνικής ιστορίας και άλλα με ιστορίες από την Παλαιά και Καινή Διαθήκη καθώς και τον Όμηρο.

Τα διαβάζα με ενθουσιασμό. Τα απολάμβανα όσο και τα παιγνίδια, το «καστό», τον «κρεχτό», το «βασίλειο» και τα σχολικά δράματα που έπαιζα.

Αργότερα, οι γονείς μου, μου έφεραν τη «Διάπλαση των Παιδών» και τη «Ζωή του Παιδιού».

Διάβασα με τις ώρες. Στο Γυμνάσιο συνέχισα με το Σαίξπηρ, τους αρχαίους τραγικούς, τον Αριστοφάνη, Μολιέρο, αργότερα

Η κ. Ιάνθη Θεοχαρίδου

τους Ουγκώ, Βολταίρο, Τολστόι, Λόρκα, Ρεράκ, Μπρέχτ, Μπέλε, Ντάρρενμαντ, Καρού, Ταγκόρ, Μίλλερ, Ουίλλιαμς, Έλλιοτ, Καβάφο, Σεφέρη, Κασαντζάκη, Νικολαΐδη και τους σύγχρονους μου Κύπριους, Ελλαδίτες ή ξένους κ.α.

Τελευταία όμως διάβασα «Τα Ματωμένα Χώματα» της Διδώς Σωτηρίου, «Τα Απομνημονεύματα του Αδριανού» της Μαργαρίτας Γιουρσενάρ, «Τα Απομνημονεύματα του Μακρυγιάννη», «Το Χρονικό του Μαχηρά», «Τα Δημοτικά Τραγούδια», «Ανθολογίες με ποιήματα», τις τελευταίες Κυπριακές εκδόσεις, Λογοτεχνικές, Ιστορικές, πολιτική αθρογραφία, και κυπριακό θέατρο στην τηλεόραση. Γενικά διαβάζω, ακούω ή παρακολουθώ καλό θέατρο ή καλές ταινίες, χειμώνα καλοκαίρι.

Για μένα, συνεχίζει η κ. Θεοχαρίδου, δεν έχει διαφορά ο χρόνος που θα διαβάσω ή θα γράψω. Εδώ όμως θα ήθελα να πω ότι το κυπριακό βιβλίο διαβάζεται λιγότερο από το πλατύ κοινό. Συνήθως διαβάζεται περισσότερο από τον κύκλο των συγγραφέων.

Παράλληλα ο κύπριος συγγραφέας συναντά στην έκδοσή και κυκλοφορία του βιβλίου του αρκετά προβλήματα, γιατί είναι υποχρεωμένος να κάμει ο ίδιος τα πάντα από την αρχή μέχρι το τέλος.

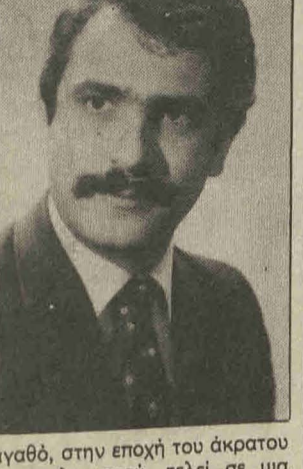
Ίσως λόγω των προβλημάτων αυτών να λειτουργούσε ένας εκδοτικός, ο οποίος να αναλαμβάνει την έκδοση και κυκλοφορία των βιβλίων. Επίσης δεν είναι υπαρκτός σκηνές να δουν τα έργα τους να παίζονται, οι κύπριοι συγγραφείς δεν μπορούν να ξεχλιθούν.

Μερικά από τα έργα της Ιάνθης Θεοχαρίδου, είναι: «Ο Θαλασσοφιλήτης», «Μια κιθάρα στη Μεσόγειο», «Το Ξεγύμνωμα», «Ανάμεσα σε ένα φέρετρο και ένα ήλιο», «Η Θεία Ειρήνη», «Οι Νύμφες» κ.α.

ΝΙΚΟΣ ΟΡΦΑΝΙΔΗΣ

Ο κ. Νίκος Ορφανίδης αναφέρει σε απάντησή μας για τη λογοτεχνία στην Κύπρο σήμερα:

— Η λογοτεχνία δεν είναι οπωσδήποτε υλικό καταναλωτικό. Γι' αυτό και ως μη καταναλωτικό

αγαθό, στην εποχή του άκρατου καταναλωτισμού, τελεί σε μια εξορία ή άγνοια. Δεν είναι γιαυτό τυχαία οι διαπτώσεις πως ο κόσμος δεν διαβάζει λογοτεχνία. Ασφαλώς και δεν μπορεί να διαβάζει. Γιατί η ανάγνωση της λογοτεχνίας προϋποθέτει και σωτηριώδη αγωνία και προσωπική αναμέτρηση με το έργο, με το οποίο επιχειρείς να συναντηθείς. Ετσι είναι μοιραίο η λογοτεχνία να κινείται σε ένα αστυρό χώρο προϋποθέμενης πνευματικότη-